

HET SOORTELIJK GEWICHT VAN EUROPESE WETGEVING

DE INVLOED VAN DE EU NADER BEKEKEN¹

Hoe groot is de beleidsruimte die Nederland nog heeft binnen de Europese Unie? Deze vraag heeft de afgelopen jaren aanleiding gegeven tot een verhit debat over de invloed van de EU op Nederlandse wet- en regelgeving. Waar sommigen betogen dat meer dan de helft van alle Nederlandse wet- en regelgeving een Europese oorsprong heeft, laat empirisch onderzoek veel lagere percentages zien. Een belangrijk punt van kritiek op deze empirische onderzoeken is dat deze alleen tellen hoeveel wetten en regelingen een Europese oorsprong hebben, maar niet kijken hoe belangrijk die wetten of regelingen zijn. In dit artikel proberen we meer zicht te krijgen op het 'soortelijk gewicht' van Europese regelgeving. We vinden daarbij weinig aanwijzingen dat wet- en regelgeving met een Europese oorsprong relatief 'zwaarder' of verstrekkender is dan regelgeving met een nationale oorsprong.

**Sjoerd Hogenbirk en
Sebastian Prinsen**

S. Hogenbirk MBA is afgestudeerd in de Bestuurs- en Organisatiewetenschap aan de Universiteit Utrecht.

Dr S. Prinsen is universitair hoofddocent aan het Departement Bestuurs- en Organisatiewetenschap van de Universiteit Utrecht.

Den Haag: machtscentrum of filiaal?

Dreigt Den Haag een filiaal van Brussel te worden? Enigszins gechargeerd is dit de inzet van de discussie die de afgelopen jaren in Nederland is gevoerd over de invloed van de EU op Nederlandse wet- en regelgeving. Enerzijds wijzen sommigen erop dat een steeds groter deel van de Nederlandse wetgeving

door de Europese Unie wordt bepaald. Op sommige gebieden zou het al gaan om meer dan vijftig procent van alle wet- en regelgeving die in Den Haag wordt gemaakt. Anderzijds heeft empirisch onderzoek naar het feitelijk aandeel van wetgeving met een Europese oorsprong een veel lager percentage van zo'n vijftien opgeleverd (Bovens en Yesilkagit, 2004; 2005).

Deze onderzoeken zijn op hun beurt weer bekritiseerd omdat ze alleen kijken naar aantallen wetten en regelingen met een Europese oorsprong, terwijl het gewicht of belang van wet- en regelgeving sterk verschilt. Volgens deze critici is het heel goed mogelijk dat wet- en regelgeving met een Europese oorsprong over het algemeen van groter gewicht is dan wet- en regelgeving met een nationale oorsprong, omdat Europese richtlijnen vaker brede, horizontaal werkende bepalingen zouden bevatten (Krans, 2004; Van Schendelen, 2004).

In dit artikel onderzoeken wij deze laatste claim. Is het inderdaad zo dat wet- en regelgeving met een Europese oorsprong gemiddeld een groter gewicht heeft dan wet- en regelgeving van nationale oorsprong? Als dat zo is dan heeft de vijftien procent wet- en regelgeving van Europese oorsprong een grotere invloed dan het cijfer doet vermoeden. Zo niet, dan is er weinig reden om aan te nemen dat Den Haag binnenkort een filiaal van Brussel is.

De discussie over de Europese invloed

De vraag naar de invloed van de EU op Nederlandse wet- en regelgeving is de afgelopen jaren vanuit verschillende perspectieven komen bovendrijven. Vanuit de politiek is de invloed van Europese wetgeving op de agenda gezet in het kader van het streven de

administratieve lasten voor bedrijven te verlichten. De Nederlandse regering heeft tijdens haar voorzitterschap van de Europese Unie in 2004 actief geprobeerd dit onderwerp op de Europese agenda te krijgen (Van Keulen en Pijpers, 2005: 5) en met succes (zie Europese Commissie 2006 en 2007). Zij wist zich daarbij gesteund door een onderzoek van het Centraal Planbureau waaruit naar voren kwam dat zo'n veertig procent van de lastendruk voor Nederlandse bedrijven het gevolg is van internationale en (vooral) Europese wet- en regelgeving (Tang en Verweij, 2004). Om de Nederlandse wensen op Europees niveau verder kracht bij te zetten, zijn vanuit de ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken dan ook twee verdere onderzoeken naar dit onderwerp geïnitieerd (De Jong en Herweijer, 2004; Douma, 2007).

Vanuit wetenschappelijk perspectief is de invloed van Europese wet- en regelgeving interessant omdat het zicht biedt op de feitelijke verhoudingen die bestaan tussen het Europese en het Nederlandse bestuursniveau. Dit inzicht in feitelijke verhoudingen staat verrassend genoeg nog in de kinderschoenen. De stelling dat de EU een grote (en toenemende) invloed op Nederlandse wet- en regelgeving heeft, is grotendeels gebaseerd op schattingen die niet worden gestaafd door daadwerkelijk onderzoek. Op deze manier kon de voorspelling van voormalig commissievoorzitter Jacques Delors dat in de toekomst zeventig procent van alle nationale wetgeving uit 'Brussel' zou komen geleidelijk aan overgaan in de stelling dat nu al zeventig procent van alle nationale wetgeving een Europese oorsprong heeft – soms zelfs in de variant dat tachtig procent van alle nationale wetgeving een Europese oor-

sprong heeft (bijvoorbeeld in Majone 1996: 57; Hix 1999: 211).

Dit is meer dan een theoretische discussie. De groei van het wantrouwen jegens de EU in Nederland in de afgelopen jaren is voor een belangrijk deel gevoed door de vrees voor een Europese 'superstaat'. Voor veel burgers was dit een reden om in het referendum van 2005 tegen het Europees grondwettelijk verdrag te stemmen. In de verkiezingscampagnes voor het Europees Parlement in 2009 was te zien dat de meeste partijen deze boodschap goed hebben begrepen: terughoudendheid over een verdere overdracht van bevoegdheden aan de EU was een terugkerend thema.

Hoe Europees is de Nederlandse wet- en regelgeving?

Er werd al gewezen op dat veel auteurs ervan uitgaan dat zo'n zeventig tot tachtig procent van nationale wetgeving een Europese oorsprong heeft. Voor zover er empirisch onderzoek is gedaan naar de invloed van Europese wetgeving in Nederland, toont dit een aanzienlijk genuanceerder beeld. Tegelijkertijd kleven aan dit onderzoek de nodige haken en ogen, waardoor nog lang geen sprake is van een definitief oordeel.

De Jong en Herweijer (2004) waren de eersten die probeerden systematisch vast te stellen wat het aandeel wet- en regelgeving van Europese oorsprong in Nederland is. Daarbij hanteerden ze een tamelijk grove methodiek. Op basis van de implementatieoverzichten van het ministerie van Buitenlandse Zaken constateerden ze dat er jaarlijks 84 richtlijnen worden geïmplementeerd. Ervan uitgaand dat elke geïmplementeerde richtlijn leidt tot wijziging van één nationale regeling, kwamen ze tot de conclusie dat zes procent van alle

nieuwe en gewijzigde regels in Nederland een Europese herkomst heeft.

De aanname dat één richtlijn leidt tot één wijziging is nogal een vergaande vereenvoudiging. Een betere methode is daarom om aan de andere kant te beginnen, bij de Nederlandse wet- en regelgeving, en voor elke regeling te kijken of zij een Europese oorsprong heeft. Deze benadering is gebruikt door Bovens en Yesilkagit (2004; 2005). Voor elke wet, Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) en ministeriële regeling die van kracht was op 31 juli 2003 hebben ze bekeken of die gebaseerd was op een Europese richtlijn. Dit bleek het geval voor 12,6% van alle wetten, 19,7% van de AMvB's en 10,1% van de ministeriële regelingen. Voor alle drie de categorieën samen is het percentage 12,5. Dit percentage is hoger dan dat van De Jong en Herweijer, maar nog steeds een stuk lager dan de percentages die in het publieke debat vaak worden genoemd. De uitkomsten van Bovens en Yesilkagit komen sterk overeen met de percentages die bij vergelijkbaar onderzoek in een aantal andere Europese landen zijn gevonden (bijvoorbeeld Blom-Hansen en Christensen, 2004; Page, 1998). Ze lijken daarom een algemener patroon te weerspiegelen.

Naar aanleiding van deze onderzoeken en de wens van de Nederlandse regering een discussie over administratieve lastendruk op Europees niveau op gang te brengen, hebben de ministeries van Buitenlandse Zaken en Justitie opdracht gegeven aan het Asser Instituut om een monitor voor de invloed van EU te ontwikkelen (Douma e.a., 2007). Dit onderzoek probeerde om een belangrijke tekortkoming van de onderzoeken van De Jong en Herweijer en Bovens en Yesilkagit te ondervangen door niet alleen te kijken naar Europese richtlijnen (die moeten worden omge-

zet in Nederlandse wet- en regelgeving) maar ook naar de invloed van Europese verordeningen, de EU-verdragen en de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de EU (die direct doorwerken in de Nederlandse rechtsorde). Daarbij hanteerden de onderzoekers een brede definitie van 'Europese invloed'. Zij keken niet alleen naar wet- en regelgeving die dwingend vanuit de EU wordt opgelegd, maar gingen ervan uit dat sprake is van beïnvloeding vanuit de EU wanneer in de tekst van de wet of een van de begeleidende Kamerstukken (zoals de memorie van toelichting) wordt verwezen naar een Europees verdrag, een Europese richtlijn of verordening, dan wel een uitspraak van het Europese Hof van Justitie. Bij een eerste toepassing van deze brede definitie constateerden de onderzoekers dat zes procent van de wet- en regelgeving op het gebied van onderwijsbeleid door de EU is beïnvloed, tegen zo'n 66 procent van de wet- en regelgeving op milieugebied (Douma e.a., 2007: 40).

Van aantallen naar soortelijk gewicht

Hoewel deze onderzoeken een goede basis bieden om het debat over de invloed van de EU empirisch te funderen, delen ze één belangrijke beperking: ze kijken alleen naar aantallen wetten en regelgeving en niet naar het relatieve belang van deze wetten en regelgeving – een beperking die overigens ook door de onderzoekers zelf wordt gesignaleerd (zie Bovens en Yesilkagit, 2005: 528 en Douma e.a., 2007: 5). Het relatieve belang van Europese wet- en regelgeving is relevant, omdat het zo kan zijn dat Europese richtlijnen relatief belangrijkere of verstrekkendere normen bevatten dan de gemiddelde 'nationale' wet of regeling (Krans, 2004; Van Schendelen, 2004). In *het Neder-*

lands Juristenblad stelt de Groningse jurist Bart Krans (2004) dan ook dat met 'percentages wetgeving de ware betekenis van Europa voor ons nationale recht niet kan worden geduid'. De impact van een door Brussel opgelegde wetswijziging kan vele malen groter zijn dan de betekenis van diverse 'nationale' wetswijzigingen tezamen. In dat geval is de invloed van de EU groter dan het (puur kwantitatieve) aandeel in nationale wet- en regelgeving zou doen vermoeden.

Tegelijkertijd is het niet vanzelfsprekend dat Europese regelgeving relatief zwaarder of belangrijker is dan puur nationale regelgeving. De EU houdt zich immers bezig met een breed scala aan onderwerpen. Naast verstrekkende, horizontaal werkende normen zitten daar ook veel specifieke en technische normen bij. Dijkstra e.a. (2004) geven het voorbeeld van de chocoladerichtlijn, waarin wordt bepaald wanneer een product 'chocolade' mag worden genoemd, naast een Europese richtlijn die de gelijke behandeling van mannen en vrouwen beoogt te verbeteren. De eerste richtlijn is slechts relevant voor een specifieke sector, terwijl de tweede richtlijn op meerdere gebieden doorwerkt. Het is daarom van belang vast te stellen of de EU vooral 'chocoladewetgeving' formuleert of zich juist richt op onderwerpen met relatief verstrekkende consequenties.

Het bepalen van het gewicht van wet- en regelgeving

Het vaststellen van het relatieve belang van wet- en regelgeving is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Voor een belangrijk deel is dit immers gebaseerd op een inschatting van de gevolgen die de regeling heeft. Niet-kwantificeerbare gevolgen kunnen daarbij door verschillende personen verschillend worden

gewaardeerd. Als onderzoeksstrategie is het echter mogelijk de omvang van een wet, AMvB of ministeriële regeling als indicator te gebruiken voor het relatieve belang ervan. Grosso modo mag verwacht worden dat naarmate een onderwerp complexer en verstrekkender is, de bijbehorende wet of regeling meer bepalingen nodig zal hebben.

Dit zal niet voor elke individuele wet of regeling opgaan. Krans (2004) geeft het voorbeeld van de Europese richtlijn betreffende bestrijding van betalingsachterstanden bij handelstransacties. Deze richtlijn heeft voor de wettelijke rente geleid tot invoering van één nieuwe bepaling (artikel 6:119a BW) en de aanpassing van één bepaling (artikel 6:120 BW). De betekenis van dit anderhalve nieuwe artikel voor de praktijk is echter groot, want over betalingsachterstanden in het handelsverkeer is van rechtswege een hogere wettelijke rente verschuldigd. Dit is echter een specifiek voorbeeld. Er is weinig reden om aan te nemen dat dit voor alle Europese richtlijnen geldt. Naast brede, horizontaal werkende bepalingen, als in het voorbeeld van de wettelijke rente, worden binnen de EU ook bepalingen aangenomen die betrekking hebben op één sector en/of technische specificaties van goederen, producten of diensten bevatten. Wanneer grotere aantallen wetten en regelingen worden onderzocht, is het daarom mogelijk aan de hand van aantallen bepalingen uitspraken te doen over het relatieve belang (of de relatieve complexiteit) van Europese en nationale wet- en regelgeving.

Met behulp van de website Wetten.nl hebben wij de wet- en regelgeving opgezocht die van kracht was op 31 juli 2003. Deze datum is bewust gelijk aan die van het onderzoek van Bovens en Yesilkagit, zodat onze gegevens ge-

bruikt kunnen worden in aanvulling op hun tellingen. In Wetten.nl hebben we gezocht op de term 'richtlijn' in de titel en in de tekst. Dit leverde respectievelijk 66 en 935 wetten, AMvB's en ministeriële regelingen op. De 66 wetten en regelingen die 'richtlijn' in de titel hadden, waren in hun geheel op Europese wetgeving gebaseerd. Bij de 935 wetten en regelingen met 'richtlijn' in de tekst was één specifieke bepaling gebaseerd op Europese wetgeving.

Van de 935 regelingen met 'richtlijn' in de tekst hebben we de eerste honderd wetten, honderd AMvB's en honderd ministeriële regelingen genomen en van elke regeling bepaald hoeveel artikelen zij telde. Dit leidt tot een overschatting van de Europese oorsprong van wet- en regelgeving, omdat in de meeste gevallen maar een deel van de bepalingen in de regeling daadwerkelijk was gebaseerd op Europese wet- en regelgeving. De regelingen met 'richtlijn' in de titel betroffen dertig wetten, zestien AMvB's en twintig ministeriële regelingen. Hier hebben we van alle regelingen het aantal artikelen geteld.

Om de omvang van regelingen met een Europese oorsprong af te zetten tegen die van regelingen met een Nederlandse oorsprong, hebben we ook gekeken naar wetten, AMvB's en ministeriële regelingen die het woord 'richtlijn' niet in de titel hebben. Van elke categorie hebben we willekeurig honderd regelingen genomen en geteld hoeveel artikelen zij bevatten. Dit levert potentieel overlap op met de regelingen die 'richtlijn' in de tekst hebben staan. Omdat we een steekproef hebben genomen, kan deze overlap echter niet groter zijn dan een paar regelingen.

Bij onze methode passen twee kanttekeningen. Ten eerste maken we geen directe vergelijking tussen Nederlandse wetgeving en EU-wetgeving.

Tabel 1 Aantallen bepalingen in wet- en regelgeving van nationale oorsprong

	Wetten	AMvB's	Ministeriële Regelingen	Totaal
Aantal regelingen	100	100	100	300
Aantal artikelen	8153	2488	423	11064
Gemiddeld	81,5	24,9	4,2	36,9

We kijken immers alleen naar Nederlandse wet- en regelgeving en daarbinnen vergelijken we regelingen met een nationale oorsprong en regelingen met een EU-oorsprong. Daardoor is het niet mogelijk vast te stellen welke bepalingen in de regelingen met EU-oorsprong rechtstreeks afkomstig zijn uit de bijbehorende richtlijn en welke bepalingen in Nederland zijn toegevoegd. Tegelijkertijd is het voor de vraag die we willen beantwoorden juist een voordeel dat we alleen naar Nederlandse regelingen kijken, omdat alle regelingen in ons onderzoek binnen hetzelfde rechtssysteem en dezelfde wetcultuur tot stand zijn gekomen. Eventuele verschillen kunnen dan niet het gevolg zijn van verschillen in wetgevingstechniek.

Ten tweede beperkt ons onderzoek zich tot richtlijnen. Kwantitatief is dit maar een (klein) deel van alle EU-wetgeving, naast Europese verordeningen, die niet in nationale wetgeving (hoeven te) worden omgezet. Hierdoor kunnen we geen uitspraken doen over alle EU-wetgeving. Daarbij moet echter worden opgemerkt dat verreweg de meeste verordeningen worden aangenomen op het gebied van het landbouwbeleid (Alesina e.a., 2005: 292 en 298). Het gaat dan om relatief specifieke en eenvoudige regelingen, bijvoorbeeld om garantieprijzen voor bepaalde producten voor een bepaald jaar vast te stellen. Door te kijken naar richtlijnen richten we ons juist op die Europese regelingen die potentieel het grootste gewicht hebben en daarmee de groot-

ste invloed op de Nederlandse wet- en regelgeving.

Resultaten

Wat leveren al deze tellingen nu op? Tabel 1 laat de resultaten zien voor onze telling bij wet- en regelgeving met een Nederlandse oorsprong. Gemiddeld telt elke regeling iets minder dan 37 bepalingen. Er zitten echter grote verschillen tussen soorten regelingen. Wetten zijn het meest uitgebreid, met gemiddeld iets meer dan 81 bepalingen, terwijl ministeriële regelingen gemiddeld slechts iets meer dan vier artikelen bevatten. AMvB's zitten daartussenin, met gemiddeld iets minder dan 25 artikelen per regeling. Dit is een aanwijzing dat het tellen van artikelen een zinvolle indicator is voor de complexiteit en verstrekkendheid van een regeling. We mogen immers verwachten dat wetten complexere en verstrekkendere zaken bevatten dan AMvB's en dat ministeriële regelingen het meest specifiek zijn.

Voor de wet- en regelgeving met een Europese oorsprong hebben we twee tabellen: één met de cijfers voor de regelingen met 'richtlijn' in de tekst en één voor de regelingen met 'richtlijn' in de titel. Tabel 2 geeft de resultaten voor regelingen met 'richtlijn' in de tekst. Het gemiddeld aantal bepalingen in deze regelingen is 48,5, zo'n 11,5 meer dan voor de regelingen van nationale oorsprong. Voor wetten is het verschil klein: wetten met 'richtlijn' in de tekst hebben gemiddeld iets minder dan 81

Tabel 2 Aantallen bepalingen in wet- en regelgeving van Europese oorsprong met 'richtlijn' in de tekst

	Wetten	AMvB's	Ministeriële Regelingen	Totaal
Aantal regelingen	100	100	100	300
Aantal artikelen	8077	3857	2617	14551
Gemiddeld	80,8	38,6	26,2	48,5

artikelen, tegen 81,5 voor wetten van nationale oorsprong. De grote verschillen zitten bij AMvB's (38,6 tegen 24,9) en, vooral, ministeriële regelingen (26,1 tegen 4,2). Blijkbaar worden deze regelingen wel complexer wanneer ze zijn gebaseerd op een Europese richtlijn. Overigens moet hierbij worden aangetekend dat de gegevens van tabel 2 een overschatting van de Europese invloed geven. Hoewel de term 'richtlijn' in de tekst wordt genoemd, kunnen de regelingen (daarnaast) immers ook bepalingen bevatten die van nationale oorsprong zijn.

Daarom kijken we ook naar regelingen met de term 'richtlijn' in de titel. De resultaten daarvoor worden weergegeven in tabel 3. Hier is het beeld duidelijk anders. Het gemiddeld aantal artikelen per regeling komt uit op 12,4, tegen 36,9 voor de regelingen van nationale oorsprong. Voor wetten en AMvB's zijn de gemiddelden beduidend lager dan bij regelgeving van nationale oorsprong, maar bij ministeriële regelingen is het gemiddelde ongeveer tweemaal zo hoog (8,8 tegen 4,2).

Figuur 1 vat de resultaten voor de drie typen regelgeving samen. Wetten van

Europese oorsprong bevatten niet meer bepalingen dan wetten van nationale oorsprong. Bij AMvB's is het gemiddeld aantal artikelen hoger wanneer gekeken wordt naar regelingen die de term 'richtlijn' in de tekst hebben staan, maar lager bij regelingen met de term 'richtlijn' in de titel. Bij ministeriële regelingen is het gemiddeld aantal artikelen hoger in regelingen van Europese oorsprong dan bij regelingen van nationale oorsprong, ongeacht welke manier we gebruiken om regelingen van Europese oorsprong te achterhalen.

Implicaties voor het Nederlandse debat over de EU

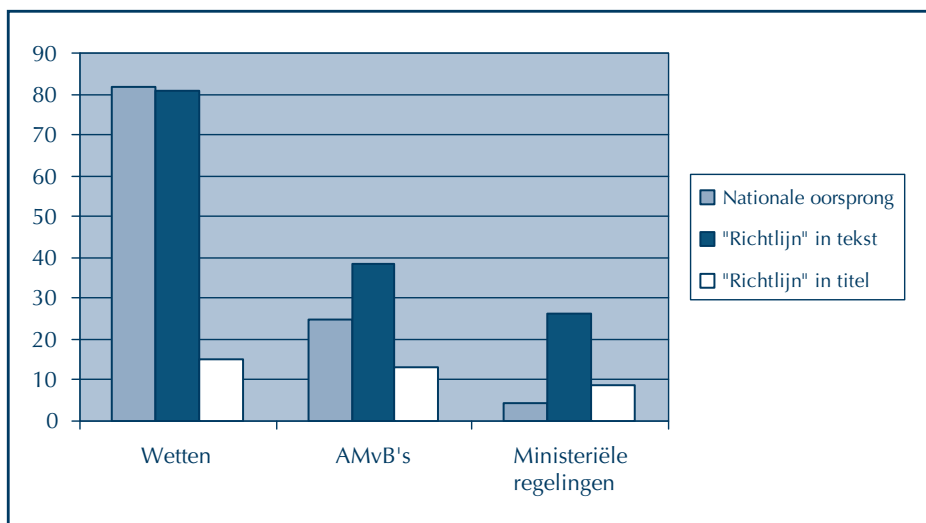
De resultaten van onze analyse tonen een divers beeld van het relatieve belang van wet- en regelgeving van nationale en van Europese oorsprong. De uiteindelijke waardering hangt daarbij ook af van het gewicht dat wordt toegekend aan de twee manieren waarop we wet- en regelgeving van Europese oorsprong hebben trachten te achterhalen: via verwijzingen in de tekst en via verwijzingen in de titel.

Desalniettemin wijzen de uitkomsten op een consistent patroon: waar wetten van Europese oorsprong niet méér be-

Tabel 3 Aantallen bepalingen in wet- en regelgeving van Europese oorsprong met 'richtlijn' in de titel

	Wetten	AMvB's	Ministeriële Regelingen	Totaal
Aantal regelingen	30	16	20	66
Aantal artikelen	453	213	176	842
Gemiddeld	15,1	13,3	8,8	12,4

Figuur 1 Aantallen bepalingen in wet- en regelgeving van Europese en nationale oorsprong

palingen bevatten dan wetten van nationale oorsprong en het beeld gemengd is bij AMvB's, is wel een verschil te zien bij ministeriële regelingen. Omdat ministeriële regelingen (specifieke) uit-

individuele gevallen is het heel goed mogelijk dat een bepaling van Europese oorsprong van groter belang is dan een bepaling van nationale oorsprong, maar dit lijkt niet over de hele linie op te gaan. Daarmee kunnen veronderstelde verschillen in zwaarte van Europese en binnenlandse wet- en regelgeving niet het verschil verklaren tussen de cijfers die Bovens en Yesilkagit hebben gevonden en de veel hogere cijfers die voorheen als informele schattingen de ronde deden.

Ons onderzoek moet nadrukkelijk als exploratie worden gezien. We pretenderen niet het definitieve antwoord te kunnen geven op de vraag naar het belang van Europese wet- en regelgeving. Door diverse commentatoren is terecht gewezen op de meer fundamentele kwesties die spelen bij het tellen van wet- en regelgeving. Het is immers niet eenvoudig om vast te stellen wanneer een bepaling een Europese oorsprong heeft. Bovendien vindt de invloed van de EU plaats op meerdere manieren: naast richtlijnen gaat het dan om direct werkende bepalingen

Cijfermatige onderbouwing nodig voor debat

voeringsbesluiten betreffen, geven deze cijfers weinig reden om te concluderen dat wet- en regelgeving van Europese oorsprong over het geheel genomen grotere of complexere onderwerpen zou betreffen dan wet- en regelgeving van nationale oorsprong.

Voor het debat over de invloed van Europese regelgeving op Nederland betekent dit dat de zwaarte van regelgeving geen overtuigend argument is tegen het onderzoek naar de invloed van de EU op wet- en regelgeving dat door Bovens en Yesilkagit is gedaan. In

in de EU-verdragen, de jurisprudentie van het Hof van Justitie en de andere wetgevingsinstrumenten die worden gehanteerd binnen de EU. En zelfs wanneer deze vormen van invloed in een onderzoek worden betrokken, is het de vraag of aantallen op zich een volledig beeld kunnen geven van de invloed van de EU.

Het zou dan ook onjuist zijn wanneer een getal (zoals Bovens en Yesilkagit 12,5%) een eigen leven gaat leiden of wordt gepresenteerd als een voor zich sprekend feit. Dat neemt niet weg dat dit soort onderzoek een waardevolle bijdrage kan leveren aan het debat over de invloed van de EU op Nederland. In dit debat doen immers al allerlei getallen de ronde die gepresenteerd worden als onderbouwing van stellingen over de Europese invloed. Empirisch onderzoek kan een realistischere en genuanceerdere basis verschaffen aan dit soort claims en laten zien waar de EU inderdaad een overwegende invloed heeft en waar dat niet het geval is.

Cijfermatig onderzoek naar de invloed van de EU op Nederlandse wet- en regelgeving biedt daarmee een kader om dit soort uitspraken te toetsen en te nuanceren. Daarbij moeten de cijfers eerder als beginpunt van verder debat worden gezien dan als laatste woord. Maar in elk geval dwingen ze alle deelnemers aan het debat om op transparantere wijze te onderbouwen waar de eigen claims op gebaseerd zijn. Alleen dat al is in het Nederlandse Europadebat een belangrijke winst.

Noot

- 1 Dit artikel is gebaseerd op een onderzoek dat Sjoerd Hogenbirk in het kader van zijn studie heeft verricht. De auteurs willen Mark Bovens en Kutsal Yesilkagit bedanken voor het gebruik dat zij hebben mogen maken van hun dataset over de invloed van Europese richtlijnen op Nederlandse wetgeving en de redactie van *Bestuurskunde* voor

hun waardevolle commentaar op een eerdere versie van dit artikel.

Literatuur

- Alesina, A., I. Angeloni en L. Schuknecht, What does the European Union do?, in: *Public Choice*, jrg. 123, 2005, nr. 3-4, pp. 275-319.
- Blom-Hansen, J. en J. Christensen, *Den europæiske forbindelse*, Magtudredningen, Aarhus, 2004.
- Bovens, M. en K. Yesilkagit, Brussel dicteert maar weinig, in: *NRC Handelsblad*, maandag 4 oktober 2004, p. 9.
- Bovens, M. en K. Yesilkagit, De invloed van Europese richtlijnen op de Nederlandse wetgever, in: *Nederlands Juristenblad*, jrg. 80, 2005, nr. 10, pp. 520-529.
- Dijkstra, G., B. Steunenbergh en W. Voermans, De invloed van Europa laat zich lastig tellen, in: *Nederlandse Staatscourant*, 27 oktober 2004, nr. 207, p. 6.
- Douma, W., K. Pieters, K. Feenstra e.a., *Pilot – Monitor EU invloed. Een onderzoek naar de realiseerbaarheid van een permanente monitor voor het meten van de invloed van Europese regelgeving op in Nederland geldende wet- en regelgeving*, Onderzoek in opdracht van de ministeries van Buitenlandse Zaken en Justitie, 2007.
- Europese Commissie, *Metten van administratieve kosten en verminderen van administratieve lasten in de Europese Unie*, COM (2006) 691, 14 november 2006.
- Europese Commissie, *Actieprogramma ter vermindering van de administratieve lasten in de Europese Unie*, COM (2007) 23, 24 januari 2007.
- Hix, S., *The Political System of the European Union*, Palgrave, Basingstocke, 1999.
- Jong, P. de en M. Herweijer, *Alle regels tellen. De ontwikkeling van het aantal wetten, AMvB's en ministeriële regelingen in Nederland*, Rapport in opdracht van het ministerie van Justitie, 2004.
- Keulen, M. van en A. Pijpers, *Chairing the enlarged Union: The Netherlands' 2004 EU Council presidency*, Instituut Clingendael, Den Haag, 2005.
- Krans, H., De invloed van 'Brussel': De betrekkelijkheid van getallen, in: *Nederlands Juristenblad*, jrg. 79, 2004, no. 40, pp. 2097-2098.
- Majone, G., *Regulating Europe*, Routledge, London/ New York, 1996.
- Page, E., The impact of European legislation on British public policy making: a research note, in: *Public Administration*, jrg. 76, 1998, nr. 4, pp. 803-809.
- Schendelen, R. van, Stop de mythes over Brusselse invloed op wetten, in: *NRC Handelsblad*, 21 oktober 2004, p. 9.
- Tang, P. en G. Verweij, *Reducing the administrative burdens in the European Union*, CPB Memorandum, 25 augustus 2004.